

УДК 323.2(477)

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2020.32.16>

РОЗВИТОК РЕЗІЛЬЄНТНОСТІ У ЗМІЦНЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ

Володимир Лісовський

*Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,
кафедра соціально-гуманітарних дисциплін
пр. Героїв України, 9, 54000, м. Миколаїв, Україна*

У статті автор розкриває сутність національної безпеки, її трактування, яка на сучасному етапі стала справді важливим питанням теорії безпекознавства нового тисячоліття. Визначення нових викликів і загроз, які постають перед людством, розуміння сутності сучасних загроз і викликів сприяє методологічному обґрунтуванню завдань забезпечення національної безпеки. Звертається увага на національні інтереси України щодо збереження стратегічної рівноваги в існуючому геополітичному оточенні в питаннях зміцнення національної і міжнародної безпеки.

Розглядається феномен резильєнтності, який може стати для країни найкращим показником успішності перед загрозами майбутнього хаосу та руйнування традиційних вимірів матеріальної успішності діяльності уряду. Автором приділено увагу також історії розвитку концепції резильєнтності, перших досліджень, що призвели до виокремлення цього факту у психології, а також діагностичному інструментарію вимірювання рівня його різних аспектів.

З'ясовано, що зміст резильєнтності як для окремої людини, так і для країни загалом полягає в умінні протидіяти впливам зовнішнього оточення та швидко пристосовуватися до сучасних реалій із мінімальними втратами для самої країни. Розглянуто досвід формування резильєнтності на прикладі різних країн з метою їх застосування на теренах України. Окрему увагу приділено характеристичі європейського довілля безпеки та впливові євроінтеграційних процесів на безпеку України.

Аналізуються основні дослідження сучасних тенденцій глобальних інтеграційних процесів, які не залишають осторонь Україну, про що свідчить її геополітичний курс увійти в європейський простір у статусі правової, демократичної та соціальної держави, що зумовлює потребу у внутрішній трансформації системи публічного управління на засадах європейської концепції «належного врядування» та її базових принципах: відкритості, інноваційності, співпраці та взаємодопомоги, інтеграції різних соціальних структур. Нерозв'язані глобальні проблеми сучасності також наповнюють новим змістом поняття загроз національній безпеці.

Ключові слова: нація, суспільство, цивілізація, протистояння, міжнародні конфлікти, концепція, тероризм, фактори ризику.

Вступ. Нині важко знайти більш актуальну для політиків і політологів, філософів і психологів, аналітиків і теоретиків, а також для населення практично всіх країн і народів проблему, ніж проблема власної безпеки. Слід констатувати, що у XXI століття людство ввійшло у духовно-ціннісній кризі, одним із найнебезпечніших виявів якої є падіння моральності, поширення екстремізму, сепаратизму та тероризму, виникнення гібридних війн, що зумовлено здебільшого протистоянням по лінії країн Західної цивілізації, арабо-мусульманського та російсько-азіатського світів. Україна перебуває на перетині цих цивілізацій і стала об'єктом цивілізаційного протистояння.

У цій ситуації стає все більш зрозумілим, що сучасна криза – це не стільки економічна, скільки криза системи цінностей і системи уявлень про глобальні процеси, тобто

гуманітарна криза. Українські реалії в новому столітті формуються із великої кількості чинників, спричинених, окрім внутрішніх проблем, глобалізаційними та євроінтеграційними процесами.

Безпека є головною умовою суспільного життя та першою функцією державності. Як зазначив Президент України Володимир Зеленський у своєму виступі на 56-й Мюнхенській конференції з безпеки: «Ми розуміємо, що нині на планеті є справді чимало гострих проблем і гарячих конфліктів. Але жодне питання не може втрачати актуальність, доки його не буде вирішено остаточно. Я хочу звернути вашу увагу, що не зовсім коректно говорити «війна в Україні». Це війна у Європі. І вона разом з анексією Криму вже триває стільки ж, як і Друга світова війна, – уявіть собі. Нині Україна продовжує послідовно та неухильно дотримуватися мирного, дипломатичного шляху врегулювання відповідно до норм міжнародного права. Я твердо переконаний, що без припинення вогню на сході України та повернення Криму ми не можемо полатити пошкоджену систему регіональної безпеки у Європі. Україна завжди робила вагомий внесок на шляху до міжнародної безпеки. І коли була однією із засновниць ООН, і коли відмовилася від ядерної зброї, а НАТО мість у XXI-му сторіччі втратила частину території та продовжує втрачати своїх громадян. Тому нині Україна має повне право говорити про неефективність наявних світових правил, необхідність їхнього переосмислення та перегляду» [8].

Неспроможність втілити й гарантувати цю базову соціальну цінність призводить до неминучого занепаду суспільств і держав. Анексія Криму та інтервенція Кремля на Сході України є складниками політики РФ на пострадянському просторі, який Москва вважала і вважає зоною власних «привілейованих інтересів». Окупацію Донбасу варто розглядати і в більш ширшому контексті неоімперської агресивної геополітики Кремля, яка несе загрозу і виклик не лише державності України, її суверенітету, але й усьому сучасному світовому устрою, а також політичному ладу нинішньої Європи [11].

Аналізуючи можливі сценарії розвитку глобальних проблем Президент Володимир Зеленський на сесії Генасамблеї ООН зауважив: «Адже будь-яка війна нині в Україні, Сирії, Лівії, Ємені чи іншому куточку планети незалежно від кількості її жертв – це найбільша загроза всій цивілізації. Завершення війни, повернення всіх окупованих українських територій і панування миру є моїм завданням. Але не ціною життя наших громадян, не ціною свободи чи права України на власний вибір» [6].

Сучасний стан українського суспільства з упевненістю можна охарактеризувати як кризовий. Війна на сході України, соціально-політична нестабільність у суспільстві – фактори, які призводять до травматизації (фізичної і психологічної) багатьох верств населення. Як зазначив Президент Володимир Зеленський на світовому форумі у Давосі: «Світ потребує переосмислення та оновлення правил, особливо правил міжнародної безпеки. Я не випадково і не даремно зараз на економічному форумі приділяю так багато уваги питанню безпеки, адже це надважливо для розбудови української економіки. Виклики, які постали перед нами, перед українцями, мобілізують нас і змушують рухатись уперед швидше; надихають робити неймовірне і неможливе. Ми пропонуємо всім стати акціонерами успіху нової України. Україна – це саме те місце, де трапляються дива. І моя мета, щоб у підручниках поряд із кейсами Японії, Південної Кореї, Сінгапуру з'явилася Україна. Україна повинна стати інвестиційною Меккою Східної та Центральної Європи» [7].

Розглядаючи можливі сценарії розвитку глобальних проблем, дослідники стверджують, що всі позитивні можливості людства можуть бути реалізовані тільки через створення резильєнтної держави за допомогою резильєнтного публічного управління. Підвищення резильєнтності на інституційному рівні може бути забезпечено шляхом упровадження стра-

тегічного планування, технологій і процесів, які забезпечать стійкість під час кризових явищ [5, с. 66].

Мета дослідження полягає у визначенні ключових напрямів національної безпеки для створення системи інституціональних знань; описати постулати теорії резильєнтності, наявні підходи до її розуміння та сучасні дослідження.

Успішні держави майбутнього мають стати такими, що інвестують в інфраструктуру, знання і відносини, які є резильєнтними (стійкими) до стресових економічних подій оточуючого середовища чи соціального простору. Враховуючи значну динаміку змін зовнішнього та внутрішнього середовищ у сфері національної безпеки, необхідно забезпечити безперервність їх моніторингу та аналізу із застосуванням новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, що дасть змогу своєчасно ухвалювати стратегічні рішення.

Президент України Володимир Зеленський, перебуваючи з візитом у Давосі, підкреслив: «За ці роки наша країна зробила кілька кроків назад, але ми не відступили. Ми брали відстань для розбігу і рішучого економічного стрибка. Нова українська влада буде рівні правила гри для усіх, очищує судову систему, діджиталізує процеси, втілює життєво важливі реформи та схвалює життєво важливі закони» [9].

Методологія дослідження спрямована на формування та реалізацію в Україні державної політики національної безпеки, яка є чи не найголовнішою проблемою ефективного управління суспільством, що трансформується. З'ясовано, що зміст резильєнтності як для окремої людини, так і для країни загалом полягає в умінні протидіяти впливам зовнішнього оточення та швидко пристосовуватися до сучасних реалій із мінімальними втратами для самої країни.

Формування національної резильєнтності в умовах соціально-економічної кризи для будь-якої країни є стратегічним завданням, особливо враховуючи той факт, що наша країна на світовій арені постійно відчуває жорсткий тиск щодо прийняття управлінських рішень. Нині Україна переживає надзвичайно складний період, що виявляється у наявності низки проблем, серед яких демографічні (зниження народжуваності, природне старіння населення, відтік кваліфікованих кадрів та економічно активного населення за кордон); соціальні (бідність на фоні відсутності достатнього відсотка середнього класу, поява нових груп осіб, які потребують соціального захисту); економічні (значні обсяги безробіття та інфляції, падіння інвестиційної привабливості країни, зниження міжнародних рейтингів та окремих стратегічних показників країни); політичні (корупція, певна турбулентність, що виявляється у стосунках із міжнародними та європейськими партнерами України попри високі показники довіри суспільства до сучасної влади).

Резильєнтність (*resilience*) стає популярним брендом серед різних соціальних інституцій. Вважається, що саме здатність людини або системи зберігати стійкість під впливом зовнішніх і внутрішніх загроз, не втрачаючи темпів розвитку, стане вирішальною конкурентною перевагою у майбутньому. Для України, яка знаходиться у стані війни, це – питання виживання.

Кризовий період розвитку держави потребує аудиту діяльності всіх соціальних інститутів, насамперед економічних та політичних, уточнення стратегічних пріоритетів розвитку держави, зміни системи принципів управління, перегляду системи цінностей, формування нової парадигми, яка передбачає розвиток соціально-політичних інститутів, поєднання публічних, державних і приватних інтересів, забезпечення механізму гарантування реалізації прав і свобод людини.

У своєму виступі Президент України на урочистому засіданні Верховної Ради з нагоди 30-річчя ухвалення Декларації про державний суверенітет 16 липня 2020 року

підкреслив: «Тисячолітня українська історія знає чимало документів, які стали фундаментальними для творення Української держави. Декларація наблизилася перемогу українців у багатовіковій боротьбі за вільну та самостійну державу. Нині шостий рік поспіль ми захищаємо свій суверенітет від російської агресії. Ми сплачуємо за це найвищу ціну – життя наших громадян. Нині весь цивілізований світ визнає, що Україна робить усе для настання такого бажаного миру. Саме того миру, де державний суверенітет буде панувати в реальності, а не на папері. Я переконаний, що шанс досягти цього у нас, українців, є тільки в одному випадку – якщо всі ми об'єднаємося» [4].

Типовим прикладом визначення резильєнтності є визначення Ф. Лозеля: резильєнтність – це здатність людини або соціальної системи вибудувати нормальне, повноцінне життя у складних умовах [3]. Відтоді цей термін із зацікавленістю вживають і вивчають науковці, теоретики та фахівці-практики з різних суміжних дисциплін. Сучасні науковці більш комплексно підходять до вивчення та визначення цього феномену.

Так, послідовник конструктивістського підходу до вивчення резильєнтності D. Hellerstein, концептуалізуючи цей феномен, виокремлює два його складники: фізичну резильєнтність як показник стресостійкості й толерантності та психологічну резильєнтність, яка містить у собі розвиток і підтримку соціальних контактів, що допомагають розвитку та подоланню негативних наслідків після стресу.

Проаналізувавши різні підходи та визначення цього феномену, автор О. Хамініч припускає, що резильєнтність – це персональна характеристика особистості, яка модерує або пом'якшує негативні наслідки стресу і сприяє адаптації [13]. З огляду на описані вище положення і теоретичні міркування можна зробити такі висновки щодо резильєнтності:

1) резильєнтність – це біо-психо-соціальне явище, яке охоплює особистісні, міжособистісні та суспільні переживання та є природнім результатом різних процесів розвитку протягом певного часу;

2) резильєнтність відіграє важливу роль у здатності та формуванні посттравматичного стресового зростання особистості [10].

Сучасна держава у трансформаційному періоді починає адаптуватися до нових вимог і прагнень суспільства, яке набуває громадянськості, у тому числі у сприянні створенню механізмів формування і реалізації нових (публічних) цінностей, спираючись на розширений склад учасників вироблення публічної політики. Змінюється і роль держави, яка трансформується від основного центру прийняття рішень до посилення її координаційної ролі і якісного надання публічних послуг, а інтеракції держави і суспільства повинні бути базисом формування ефективної системи публічної політики і управління.

Подібні процеси передбачають поступовий перехід від держави адміністративно-бюрократичної до координаційної, утвердження моделі управління, побудованої за принципами доброго врядування (good governance), спрямованого на формування і ефективну реалізацію прийнятих рішень [9]. Важливим питанням є визначення методик ефективності системи державного управління і якості надання адміністративних послуг.

У цьому контексті Ф. Фукуяма зазначає, що основними тенденціями у світовій політиці останніми десятиріччями були критика громіздких урядів, спроби перенести активну діяльність із державного сектору до приватних ринків і громадянського суспільства, але слабкі і некомпетентні уряди є джерелом серйозних проблем, особливо у незрілих країнах, які розвиваються [14].

Фактори, які формують резильєнтну державу, згідно з останніми дослідженнями є такими: управління: публічне управління, здатне надавати товари і послуги, забезпечувати політичну інклюзивність і відкритість, дотримання закону, підзвітність перед суспільством

для кращого формування політики та з метою попередження й абсорбування наслідків кризових ситуацій для населення і країни загалом. Економіка: держава має диверсифікувати економічну діяльність, ефективно управляти державним боргом і мати відповідні фінансові резерви, зміцнювати приватний сектор, створювати адаптивний та інновативний ринки праці, які є більш резильєнтними. Соціальні системи: відповідальне, інтегроване, соціально активне суспільство апріорі є резильєнтним до викликів раптових змін, криз, катастроф, таке суспільство є толерантним до різноманіття. Інфраструктура: підтримка критично важливої для держави інфраструктури включно із диверсифікованими джерелами енергії й безпеки, широкими комунікаційними, інформаційними, охороноздоровчими та фінансовими мережами, які забезпечуватимуть зменшення ураження держави як внаслідок природних, так і техногенних катастроф (кібератак). Безпека: держава з високим рівнем військової спроможності, яка захищає внутрішній державний лад і верховенство права із забезпеченням законності міцними військово-цивільними зв'язками.

Нині в Україні відбувається реформа публічного управління, яка триває в умовах політичної та економічної криз, військової агресії Російської Федерації на Сході України, анексії Криму. Це потребує нових ефективних парадигм публічного управління для формування резильєнтної держави. Особливо важливим є вироблення ефективної системи публічного управління для тимчасово окупованих територій Сходу України і реінтеграції Криму [1]. Резильєнтність – це здатність (потенційна або виявлена) динамічної системи успішно пристосовуватися до порушень, які загрожують функціонуванню системи, життєздатності або розвитку; позитивна адаптація або розвиток у контексті негативного впливу [2].

Пошук надійних теоретичних засад організації системи стратегічного планування у сфері національної безпеки потребує її розгляду з погляду застосування найзагальніших політико-правових методів та інструментів діяльності держави, побудованих на базових принципах комплексності та системності і спрямованих на досягнення найвищого рівня національної безпеки. Як наголосив Президент України на економічному форумі у Давосі: «Я не випадково і не даремно зараз на економічному форумі приділяю так багато уваги питанню безпеки, адже це надважливо для розбудови української економіки. Якою, на вашу думку, є задача для країни, що втратила частину своєї території та є далеко не найбагатшою на континенті? Стати лідером. Так, стати лідером Східної та Центральної Європи. Це амбітні плани. Вважаєте, що це не можливо? Багато світових «єдинорогів» починали з божевільних ідей, із кількох працівниками та офісами у власному гаражі. So nothing is impossible [з англ. тож немає нічого неможливого]» [9].

Держава за таких умов виконує функції ефективного менеджера (насамперед її політико-адміністративна система), акумулюючи взаємодії державних і публічних акторів, формуючи багаторівневу демократичну систему влади на горизонтальному і вертикальному рівнях. За такою моделлю відбувається формування нового рівня управлінської взаємодії, спрямованого на вироблення і реалізацію ефективної публічної політики, змінюються засоби і методи вироблення політики, а сучасна держава набуває нових організаційних форм у процесі взаємодії з громадянським суспільством і бізнесом, вдосконалює процес підготовки і впровадження політико-управлінських рішень. Нині надзвичайно гострою проблемою для України є забезпечення складника національної безпеки – соціальної безпеки населення.

Загалом можна зробити такі **висновки**. Розробка засад стратегії національної безпеки відповідно до національних інтересів, базових геополітичних і зовнішньополітичних пріоритетів нині є одним із найважливіших завдань для України. Аналіз використання поняття «безпека» свідчить про те, що не існує безпеки відокремлено від життєдіяльності людини і що категорія безпеки детермінована усіма об'єктивними і суб'єктивними чинни-

ками життя людини, суспільства і держави. Саме тому безпека набуває змістовного вираження тільки у зв'язку з конкретними чинниками цієї життєдіяльності.

Однозначне вирішення геополітичної дилеми – повернення до європейського цивілізаційного простору як повноправного суб'єкта євроатлантичної геополітики – нині це єдиний логічний вибір для українського народу. Про це свідчить спільна заява, підписана Президентом України Володимиром Зеленським і Президентом Європейської ради Шарлем Мішелем за підсумками 22-го саміту Україна – ЄС. За всіх попередніх президентів та урядів Україна ще не мала настільки амбітних формулювань, як у підсумковій заяві 22-го саміту «Україна – ЄС», який відбувся 6 жовтня.

Насамперед йдеться про опір російській агресії, оновлення угоди про асоціацію із ЄС та «промисловий безвіз». Спробуємо звернути увагу на основні перемоги Володимира Зеленського, зафіксовані у заяві. Європейський Союз наголосив на своїй непохитній підтримці та відданості незалежності, суверенітету та територіальній цілісності України у її міжнародно-визнаних кордонах. Підтверджена незмінна відданість зміцненню політичної асоціації та економічної інтеграції України з ЄС на основі Угоди про асоціацію та передбаченої нею поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі.

Великим здобутком слід вважати підтримку ЄС у протидії російській агресії. По-перше, керівництво Євросоюзу визнає, що російські фейки загрожують як Європі, так і Україні. По-друге, Євросоюз ніколи не визнає незаконну анексію Криму та буде зберігати й поновлювати санкції та інші методи тиску на РФ до повної деокупації півострова. Також ЄС підтримує зусилля України у Тресторонній контактній групі по Донбасу, на відміну від критиків цієї роботи всередині України. По-третє, ЄС вважає, що за порушення перемир'я, а також за обмеження у роботі моніторингової місії ОБСЄ відповідальна саме російська сторона.

Найбільшою перемогою української сторони стало оновлення Угоди про Асоціацію із ЄС та рух до «промислового безвізу», що стало головною новиною у відносинах між Україною та Євросоюзом у поточному році [12]. Внутрішнє і зовнішнє середовище України зумовлює її геополітичну стратегію, яка здебільшого характеризується як багатовекторна. Вона продиктована необхідністю збереження стратегічної рівноваги в існуючому геополітичному оточенні і спрямована на зміцнення національної і міжнародної безпеки.

Проблеми національної безпеки нині знаходяться у центрі уваги більшості цивілізованих країн світу, міждержавних утворень та громадських об'єднань. Причиною такої уваги стало саме глобальне середовище безпеки, яке містить велику кількість загроз і викликів найрізноманітнішого характеру. В сучасному безпекознавстві, яке є міждисциплінарною наукою про безпеку, існує досить велика кількість подекуди суперечливих підходів у сферах дослідження проблем національної безпеки держави. Зокрема, це виявляється у великій кількості різноманітних дефініцій і точок зору стосовно сутності національної безпеки держави.

Взагалі поняття «національна безпека» має велику кількість вимірів та аспектів, різниця між якими полягає в тому числі і у відповідних позиціях, з яких розглядається це питання. Очевидно, що час окупації Росією нашої держави грає не на користь України. Під впливом окупаційної влади змінюється свідомість, позиції і поведінка людей, нове покоління виховується у дусі «руського мира». Усе це потребує розробки нових підходів у політиці деокупації та реінтеграції Донбасу з урахуванням як зовнішніх обставин, так і процесів всередині України, тенденцій на окупованих територіях тощо.

Вивчення резильєнтності є важливим тому, що розуміння людської спроможності до психологічної позитивної адаптації в несприятливих обставинах може допомогти фахів-

цям із психічного здоров'я розробляти спеціальні психотехнології для психопрофілактики та розвитку резильєнтності, життєстійкості, стресостійкості, розвитку здатності самостійно долати стресові ситуації тощо.

Список використаної літератури

1. Bilynska M. The role of and management». Vol 3, 2018. P. 24–45. Sofia, Bulgaria. Режим доступу: <https://administracijaiupravlenie.nbubg/godishnici/arhiv-na-godishnik-nadepartament-administracij-i-upravleniegodishnik-nadepartament-administracij-i-upravlenie.t32018.issn-2603-297-x-online>.
2. Bolton K. The development and validation of the resilience protective factors inventory: a confirmatory factor analysis: University of Texas at Arlington, 2013. 118 p.
3. Ваништендаль С. «Резильєнтність» или оправданные надежды. Раненный, но не побежденный. Електронний ресурс: <https://studfiles.net/preview/5582162> (назва з екрану national resilience in public administration reforming, Yearbook of Department Administration).
4. Виступ Президента України В. Зеленського на урочистому засіданні Верховної Ради з нагоди 30-річчя ухвалення Декларації про державний суверенітет 16 липня 2020 року. www.president.gov.ua.
5. Global trends and Key implications thorough-2035. www.dni.gov/files/documents/nic/GTFFull-Report.pdf.
6. Зеленський В. Виступ президента України на 74-й сесії Генеральної Асамблеї ООН. 25 вересня 2019 року. www.president.gov.ua/news/vistup-prezi.
7. Зеленський В. Форум у Давосі. 22.01.2020. nv.ua/ukraine/politics/forum-v-d.
8. Мюнхенська конференція з безпеки 2020 року. Виступ президента Володимира Зеленського на 56-й Мюнхенській конференції з безпеки, 15 лютого. www.president.gov.ua/news/vistup-prezi.
9. National Research Council. Building Community Disaster Resilience through Private-Public Collaboration. Washington, DC: National Academies Press; 2011.
10. Публічне управління: термінологія слів. За заг. ред. В. Куйбіди, М. Білинської, О. Петроє. Київ : НАДУ, 2018. 101 с.
11. Російсько-український конфлікт: стан, наслідки, перспективи розвитку подій. Аналітична доповідь Центру Разумкова. Національна безпека і оборона. 2014 № 5-6. С. 3–5: http://razumkov.org.ua/uploads/journal_ukr_NSD148-149.2014.ukr.pdf.
12. Україна – ЄС. Виступ Президента України Володимира Зеленського на 22-му саміті Україна – ЄС 6 жовтня 2020 року. www.president.gov.ua/news/https://zaxid.net/news/.
13. Хамініч О.М. Резильєнтність: життєстійкість, життєздатність або резильєнтність. Науковий вісник ХДУ. Серія: Психологічні науки. Вип. 6. Т. 2. 2016. С. 160.
14. Фукуяма Ф. Сильное государство: управление и мировой порядок в XXI веке. М. : АСТ, 2006. 220 с.

RESILIENCE DEVELOPMENT AS STRENGTHENING UKRAINIAN NATIONAL SECURITY IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION CHALLENGES

Volodymyr Lisovsky

*Admiral Makarov National University of Shipbuilding,
Department of the Social and Humanitarian Disciplines
Geroiv Ukrainy ave., 9, 54000, Mykolaiv, Ukraine*

The author of the article reveals the essence of national security, its interpretation, which at the present stage has become a really important issue in the theory of security of the new millennium. Identifying

new challenges and threats facing humanity, understanding their essence contributes to the methodological justification of the national security tasks. Attention is paid to the national interests of Ukraine in maintaining the strategic balance of the existing geopolitical environment in matters of strengthening national and international security.

The phenomenon of resilience is considered, which can be the best indicator of success for the country in the face of future chaos threats and the traditional dimensions destruction of material success of the government. The author also pays attention to the history of the concept of resilience, the first studies that led to the identification of this fact in psychology, as well as diagnostic tools for measuring the level of its various aspects.

It was found that the content of resilience, both for the individual and for the country as a whole, is the ability to resist the influences of the external environment and quickly adapt to modern realities with minimal losses for the country itself. The experience of forming resilience on the example of different countries for their application in Ukraine was considered. Particular attention was paid to the characteristics of the European security environment and the impact of European integration processes on Ukraine's security.

The main studies of current trends in global integration processes that do not leave Ukraine outside are analyzed. The evidence is its geopolitical course to enter the European space as a legal, democratic and social state, which necessitates internal transformation of public administration based on the European concept of "good governance" and its basic principles, namely: openness, innovation, cooperation and mutual assistance, integration of different social structures. The unresolved global problems of our time also give new meaning to the concept of threats to national security.

Key words: nation, society, civilization, confrontation, international conflicts, concept, terrorism, Risk factors.